

Politieke peiling, kabinet en stikstof

Rapport Ipsos I&O
Peiling van 10-13 juli 2026

www.ipsos-publiek.nl

Colofon

Uitgave

Ipsos I&O

Zuiderval 70
7543 EZ Enschede

Amstelveenseweg 760
1081 JK Amsterdam

Ericssonstraat 2
5121 ML Rijen

Rapportnummer

2026/118

Datum

15 juli 2026

Auteurs

Peter Kanne
Maartje van de Koppel
Asher van der Schelde

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Lichtpuntjes voor kabinet Jetten; plusje voor D66	4
1 Zetelpeiling	9
1.1 PRO en D66 bewegen naar elkaar toe	9
1.2 Overgangen ten opzichte van Tweede Kamerverkiezingen 2025	11
1.3 Belangrijkste onderwerpen voor de politiek	12
1.4 Zorgen over maatschappelijke ontwikkelingen	13
2 Waardering van het kabinet	15
2.1 Tevredenheid met kabinet Jetten licht toegenomen	15
2.2 Waarom zijn kiezers ontevreden?	16
2.3 Waarom zijn kiezers wel tevreden?	18
2.4 Mening over minderheidskabinet	19
2.5 Kabinet moet samenwerken met...	23
3 Stikstof	27
3.1 Meesten op hoofdlijnen bekend met pakket	27
3.2 Kantelpunt in wens m.b.t. stikstofbeleid	27
3.3 Pakket kan per saldo op steun rekenen	28
3.4 Meerderheid verwacht nieuwe boerenprotesten	30
Onderzoeksverantwoording	32

Lichtpuntjes voor kabinet Jetten; plusje voor D66

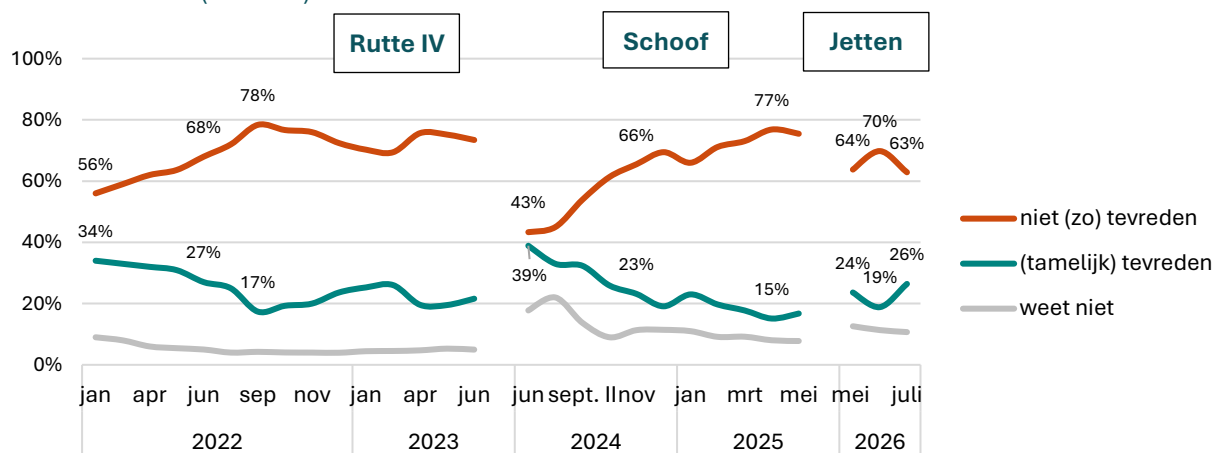
Tevredenheid met kabinet Jetten licht toegenomen

Voor het eerst sinds het aantreden van het kabinet Jetten zien we een positieve knik in de waardering: waar in juni nog maar 19 procent van de kiezers tevreden was, is dat nu – 5 maanden na het aantreden – opgelopen naar 26 procent. Hoewel het onverlet laat dat nog steeds een veel groter deel van de kiezers ontevreden is met dit kabinet (63%), kunnen we wel voorzichtig spreken van een trendbreuk.

Met het meerderheidskabinet Schoof was na 5 maanden (november 2024) 23 procent tevreden, voor het kabinet Rutte IV was dat na eenzelfde periode 27 procent.

Figuur 1: Tevredenheid met kabinet Jetten (vergeleken met kabinetten Rutte IV en Schoof)

Basis: alle kiezers (n= 2.120).

Kiezers van de drie coalitiepartijen én kiezers van grootste oppositiepartij PRO zijn nu tevredener dan een maand geleden. Het meest positief zijn D66-kiezers (77%), maar de grootste winst is te zien onder de CDA-aanhang: een stijging van 40 naar 57 procent. Ook VVD-kiezers zijn nu positiever dan een maand geleden (van 25 naar 37%), maar nog steeds is 58 procent van de VVD-kiezers ontevreden over dit kabinet. Dat is vergelijkbaar met de PRO-kiezers, waarvan 60 procent ontevreden is.

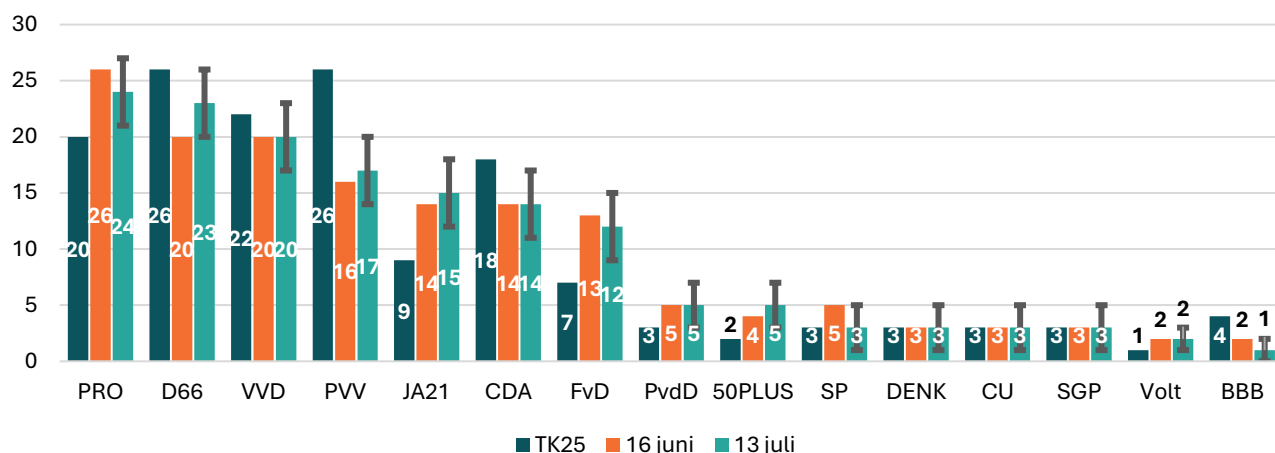
Blij met inhoudelijke voortgang; kleine plus voor D66 in zetelpeiling

Hoe is deze ervaring te verklaren? Het heeft er de schijn van dat beleidsplannen die nu rondkomen (stikstofbeleid) of de standvastigheid op het gebied van asiel (vasthouden aan spreidingswet) indruk beginnen te maken op een deel van de – met name progressieve – kiezers, al is dat nog steeds een minderheid. Eerder zagen we al recensies als ‘er wordt tenminste minder geruzied’ of ‘het kan al gauw beter na kabinet Schoof’, die zien we nu ook. Maar voor het eerst zien we nu ook complimenten voor inhoudelijke voortgang. Een D66-kiezer: “Ik voel me gerepresenteerd. Ik ben voorstander van de voorgestelde bezuinigingen. Ik ben blij met het voorgestelde stikstofbeleid.”

In de Ipsos I&O-zetelpeiling zien we hier een glimp van terug: D66 boekt ten opzichte van juni een bescheiden maar significante winst: de partij van premier Jetten gaat van 20 naar 23 zetels. PRO is, met 24 zetels (-2), statistisch gezien even groot als D66. De VVD volgt met 20 zetels (stabiel).

Figuur 2: Zetelpeiling Ipsos I&O 13 juli 2026

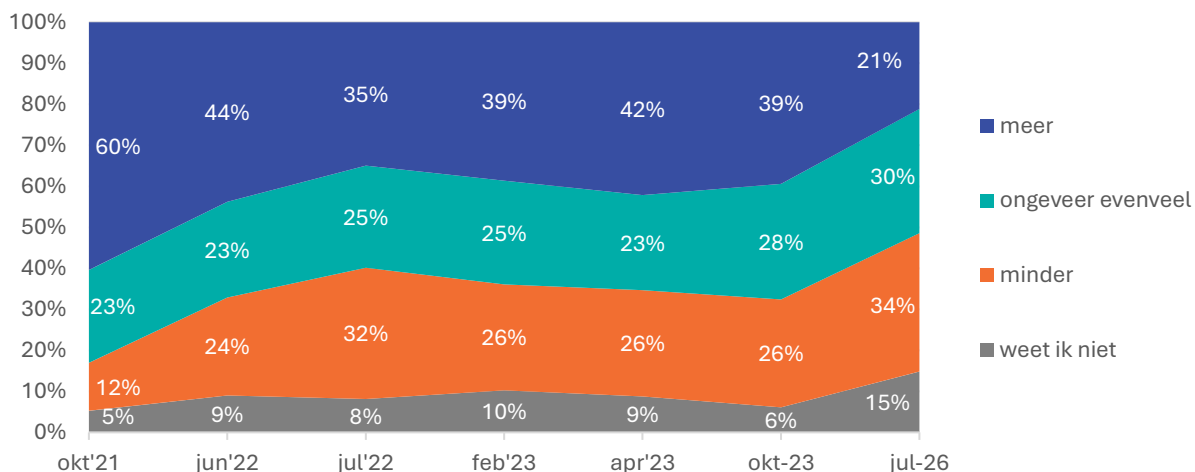
Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n=1.682).

Stikstofmaatregelen kabinet kunnen rekenen op steun

Dat de stikstofplannen van het kabinet-Jetten op relatief veel goedkeuring kunnen rekenen blijkt ook uit andere vragen in dit onderzoek. Drie op tien kiezers (30%) vinden nu dat het kabinet de huidige inzet om de stikstof-uitstoot te beperken vast moet houden (niet meer en niet minder). Ongeveer een derde (34%) vindt dat het kabinet de inzet moet verminderen, terwijl een vijfde (21%) juist van mening is dat het kabinet een tandje bij moet zetten. Voor het eerst sinds we dit meten (2021) is het aandeel dat vindt dat er *minder* aan stikstofreductie gedaan moet worden, groter dan het deel dat wil dat er *meer* aan gedaan wordt.

Figuur 3: Vindt u dat het kabinet meer, minder of ongeveer evenveel moet doen om de uitstoot van stikstof te verminderen? Met 'evenveel' bedoelen we het voorgenomen beleid van het kabinet-Jetten dat afgelopen juni bekendgemaakt werd Basis: allen (n = 2.120).

De meeste voorgenomen stikstofmaatregelen van het kabinet kunnen per saldo op steun rekenen. De meeste kiezers zijn voor de plannen om naast boeren ook andere bedrijven minder stikstof te laten uitstoten (71% voor) en vinden het ook goed dat er geen stikstofvergunning meer nodig zal zijn voor projecten die weinig stikstof uitstoten (63%).

Bijna de helft (46%) is voor het plan om zones rondom natuurgebieden in te stellen waarin veel minder stikstof mag worden uitgeoefend. Als daaraan wordt toegevoegd dat boerenbedrijven in deze zones daarom zullen moeten verdwijnen, verhuizen of innoveren, daalt de steun naar 38 procent.

In provincies waar het goed gaat met de natuur zullen de stikstofregels voor bouwplannen minder streng worden dan in andere provincies. Ook hier is men per saldo voor (44% voor, 24% tegen). Dezelfde percentages zien we bij de maatregel dat supermarkten meer biologisch eten moeten gaan verkopen.

De laatste voorgelegde maatregel (als de stikstofdoelen niet worden gehaald, moeten alle boeren in Nederland minder koeien gaan houden) is niet populair. Drie op tien (29%) zijn voor terwijl de helft (51%) zich tegen de maatregel uitspreekt.

Meer samenwerking met PRO?

Omdat de huidige regering van D66, VVD en CDA een minderheidsregering is, moet het kabinet met andere partijen samenwerken om wetten door te voeren. De stikstofplannen kunnen rekenen op de steun van PRO en hebben zo zicht op een Kamermeerderheid. Is dit een vruchtbare route op andere dossiers?

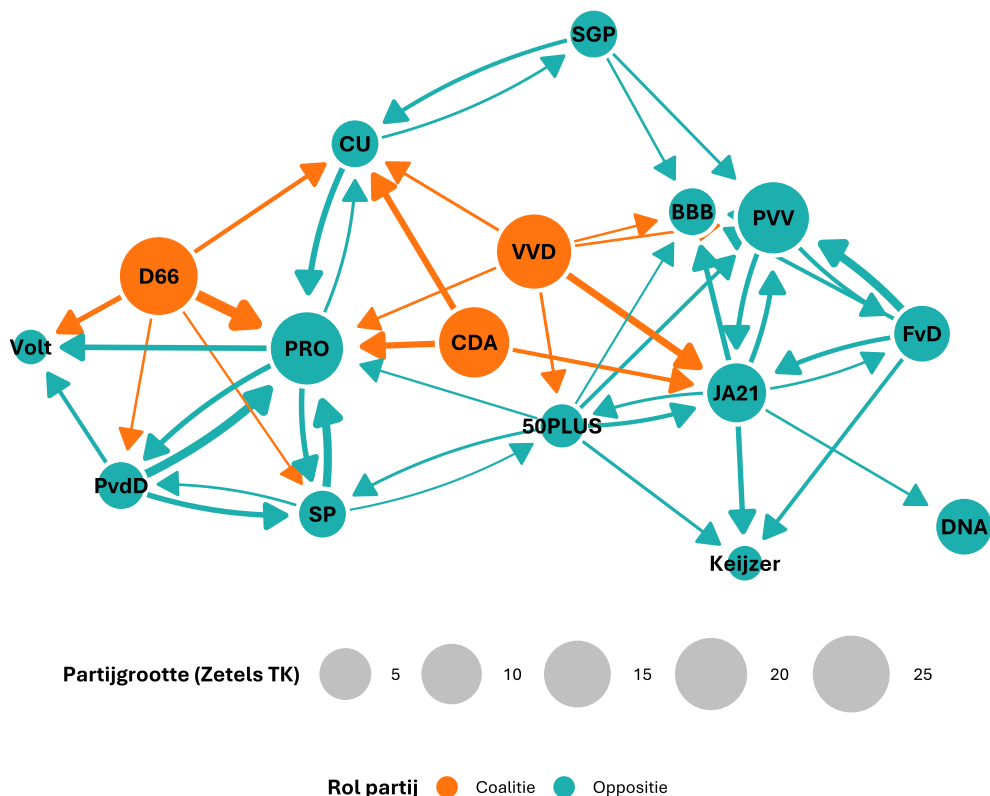
We vroegen kiezers voor enkele belangrijke beleidsterreinen met welke partij(en) het kabinet zou moeten samenwerken. PRO komt er – gemiddeld over alle thema's – het vaakst uit als partij waarmee het kabinet zou moeten samenwerken. Van alle Nederlanders ziet 29 procent PRO als samenwerkingspartner voor het kabinet. Dit zijn niet alleen kiezers van PRO zelf (de partij haalt in deze peiling 15,5% van de zetels), maar ook kiezers van met name D66 en andere linkse partijen.

Na PRO wordt vooral naar JA21 gekeken (21%). Naast kiezers van JA21 zelf zijn met name kiezers van VVD te spreken over de partij van Eerdmans als samenwerkingspartner voor het kabinet. Achttien procent wil dat het kabinet samenwerkt met de PVV, dat zijn met name kiezers van PVV zelf en van FvD.

Als we deze samenwerkingsvoorkeuren visualiseren in een netwerk (zie figuur 4), zien we twee clusters opdoemen: kiezers van linkse en progressieve partijen die elkaar goede samenwerkingspartners vinden voor het kabinet, inclusief regeringspartij D66. En een cluster aan de rechterkant, met JA21 als spil, PVV, FvD, 50PLUS, DNA (goed voor 7 zetels in de Tweede Kamer) en BBB daaromheen. Kiezers van regeringspartij VVD kijken vooral naar rechts, met name naar JA21 (al is er ook een dunne lijn naar PRO). CDA-kiezers kijken beide kanten op: als het gaat om sociaaleconomische thema's, klimaat en stikstof naar PRO, als het gaat om immigratie of veiligheid naar JA21 en ChristenUnie. Om tot meer succesvol beleid te komen – de weg naar meer draagvlak voor dit kabinet – zal samenwerking met een of meerdere oppositiepartijen noodzakelijk zijn.

Figuur 4: Voorkeuren voor samenwerking tussen kabinet en oppositie (netwerkanalyse)

Met welke partijen moet het kabinet samenwerken? Een pijl betekent: minstens 15% van deze kiezers wil dat het kabinet samenwerkt met de partij. Pijldikte = mate van voorkeur voor samenwerking; bolgrootte = zetels in TK.

Weerstand op rechts tegen D66 en PRO

Als het kabinet daadwerkelijk (meer) zaken gaat doen met PRO, loopt het het risico dat kiezers op rechts verder afhaken. Kiezers van PVV, JA21 en FvD zijn zeer ontevreden over het kabinet Jetten (90% of meer is dat), onder de JA21-aanhang zien we zelfs nog een daling (van 12% naar 4% tevreden). De samenwerking met PRO op het stikstofdossier lijkt hier mede debet aan te zijn. Rechtse kiezers zijn ontevreden over het kabinet vanwege de plannen (stikstof, verduurzaming, spreidingswet) en het diepe wantrouwen tegen de regeringspartijen. Vooral D66 moet het ontgelden, en een eventuele verdere samenwerking met PRO zien zij in het geheel niet zitten. Inhoudelijk blijft het asielbeleid steen des aanstoots, rechtse kiezers vinden dat er op dat gebied nog steeds te weinig gebeurt. Ook hebben veel van deze kiezers last van stijgende prijzen. Een FvD-kiezer: *“Lastenverhogingen, prijsverhogingen, asielbeleid door de strot van gemeenten en inwoners duwen, boeren wegpesten, gratis geld aan asielzoekers geven en de inwoners ervoor laten bloeden, milieu gekte etc.”*

Houdt het kabinet stand?

Hoewel de stikstofplannen dus op relatief veel steun kunnen rekenen, verwacht 55 procent van alle Nederlanders dat er de komende maanden opnieuw grootschalige boerenprotesten zullen plaatsvinden. Acties die – als ze gesteund worden – deze steun vooral zullen vinden bij rechts Nederland. Daarnaast hebben de vakbonden aangekondigd – na de zomervakantie – grootschalige acties en stakingen te houden in het openbaar vervoer, de metaalsector, de schoonmaak en de havens, vanwege de voorgenomen bezuinigingen op de sociale zekerheid. Acties die voornamelijk op bijval mogen rekenen in de linkse hoek.

In de aanloop naar Prinsjesdag en daarna zal waarschijnlijk blijken welke koers het kabinet inslaat en welke delen van het electoraat het voor zich zal kunnen winnen of (verder) van zich vervreemdt. En of het als kabinet standhoudt: ruim de helft van de kiezers (57%) denkt: 'De minderheidsregering van D66, VVD en CDA zal instabiel zijn en waarschijnlijk niet de volle vier jaar uitzitten'. Alleen D66-kiezers zijn optimistisch, 'slechts' 30 procent denkt dat het kabinet de 4 jaar niet zal volmaken. CDA- (43%), VVD- (58%) en PRO-kiezers (50%) zijn (beduidend) pessimistischer. Van de PVV-, JA21- en FvD-kiezers denken grofweg acht op de tien dat het kabinet de rit niet uitzit.

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 10 tot en met maandag 13 juli. In totaal werkten 2.120 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan het onderzoek onder kiezers. De steekproef is volledig getrokken in het I&O Research Panel.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in oktober 2025. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van $n=2.000$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

1 Zetelpeiling

1.1 PRO en D66 bewegen naar elkaar toe

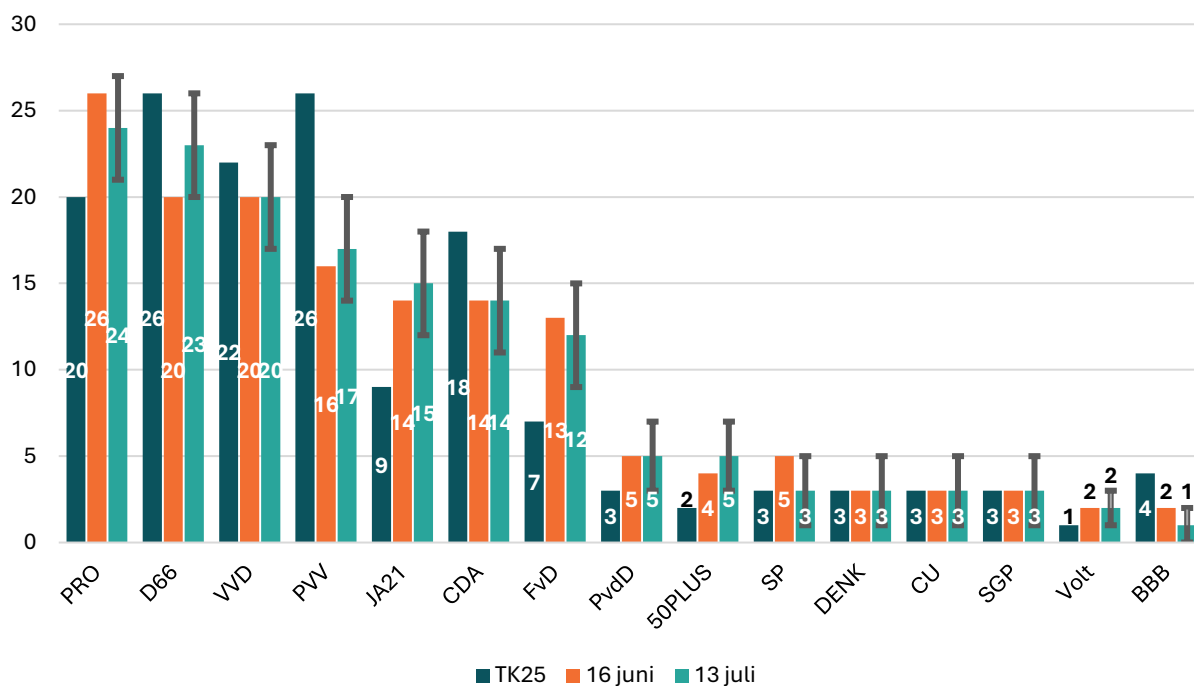
In de Ipsos I&O-zetelpeiling van 13 juli komen twee progressieve partijen – PRO (24 zetels) en D66 (23) – als grootste uit de bus. Daarna volgen vijf middelgrote (centrum-)rechtse partijen: VVD (20), PVV (17), JA21 (15), CDA (12) en FvD (12).

Ten opzichte van juni boekt D66 een bescheiden significante winst (van 20 naar 23 zetels, +3). Verder is geen van de verschuivingen t.o.v. juni significant.

In vergelijking met de uitslag bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2026 staan PRO (+4), JA21 (+6), FvD (+5) en 50PLUS (+3) op winst. De PVV (-9) is de enige partij die een significant verlies zou lijden als er vandaag verkiezingen zouden zijn.

Figuur 1.1: Zetelpeiling Ipsos I&O 13 juli 2026

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n=1.682).

Tabel 1.1: Zetelpeiling Ipsos I&O I&O 13 juli 2026

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n=1. 682).

	Zetels							Percentages	
Partij	TK25	Feb.	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Juli	Marges
D66	26	25	24	19	20	20	23	14,9	(13,2; 16,6)
PVV	26	20	19	18	19	16	17	11,3	(9,8; 12,8)
VVD	22	20	21	20	21	20	20	12,7	(11,1; 14,3)
PRO	20	22	25	26	24	26	24	15,4	(13,7; 17,1)
CDA	18	15	15	14	15	14	14	8,8	(7,4; 10,2)
JA21	9	13	14	13	13	14	15	9,8	(8,4; 11,2)
FvD	7	9	10	13	11	13	12	7,9	(6,6; 9,2)
BBB	4	3	1	2	1	2	1	1,2	(0,7; 1,7)
DENK	3	3	2	2	4	3	3	2,4	(1,7; 3,1)
CU	3	3	4	4	4	3	3	2,3	(1,6; 3)
SP	3	4	4	4	4	5	3	2,5	(1,8; 3,2)
SGP	3	3	3	4	3	3	3	2,4	(1,7; 3,1)
PvdD	3	4	4	5	5	5	5	3,4	(2,5; 4,3)
50PLUS	2	4	3	4	4	4	5	3,3	(2,4; 4,2)
Volt	1	2	1	2	2	2	2	1,3	(0,8; 1,8)
DNA ¹	-	-	-	0	0	0	0	0,4	(0,1; 0,7)

¹ DNA is in juli voor het eerst in de Ipsos I&O-zetelpeiling opgenomen als voorgecodeerde antwoordoptie. Daarvoor kon de partij worden genoemd onder 'anders, namelijk: ...'. In juni haalde de partij via deze open antwoorden een halve zetel, waarmee DNA voldoet aan onze richtlijn om als voorgecodeerde partij opgenomen te worden.

1.2 Overgangen ten opzichte van Tweede Kamerverkiezingen 2025

Tabel 1.2 toont de verschuivingen van kiezersgroepen t.o.v. de Tweede Kamerverkiezingen van 2025. Van de (middel)grote partijen slaagt PRO er het best in kiezers vast te houden: 81 procent zou opnieuw op de fusiepartij stemmen. Ook trekt PRO dertien procent van de voormalige D66-kiezers naar zich toe.

PVV verliest veel kiezers aan FvD (18%) en JA21 (9%). Laatstgenoemde partij wint ook ten koste van de VVD (13%).

Tabel 1.2: Kiezersovergangen sinds Tweede Kamerverkiezingen 2025

Getoond in tabel: alleen partijen meer dan 60 waarnemingen.

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n=1. 682). Groen = overgang van meer dan 10 procent

↓ Huidige voorkeur	→ Stem bij TK25							
	Totaal	D66	PVV	VVD	PRO	CDA	JA21	FvD
D66	12%	63%	1%	2%	8%	7%		
PVV	9%		52%	3%			3%	3%
VVD	10%	4%	2%	65%	1%	4%	6%	1%
PRO	12%	13%			81%	1%		1%
CDA	7%	2%	1%	1%	3%	58%	3%	
JA21	8%		9%	13%		5%	67%	4%
FvD	6%		18%			1%	2%	75%
BBB	1%		1%			1%	1%	
DENK	2%							
CU	2%					4%		
SP	2%		1%		1%		1%	
SGP	2%			1%		1%	1%	2%
PvdD	3%				3%			
50PLUS	3%		2%	2%		1%	1%	
Volt	1%	4%						
Andere partij	0%		1%				3%	
Weet niet	1%		1%			1%		3%

1.3 Belangrijkste onderwerpen voor de politiek

Onderstaande tabel toont de belangrijkste onderwerpen waar de politiek – volgens kiezers – aandacht aan moet besteden. De thema's wonen en immigratie/asiel zijn nog altijd de belangrijkste politieke issues van het moment in de ogen van de kiezer.

Tabel 1.3: Aan welke onderwerpen moet de politiek met voorrang aandacht geven, vindt u?

Maximaal 3 antwoorden mogelijk. Basis: allen (n = 2.120). Groen = significant gestegen t.o.v. juni, rood = significant gedaald.

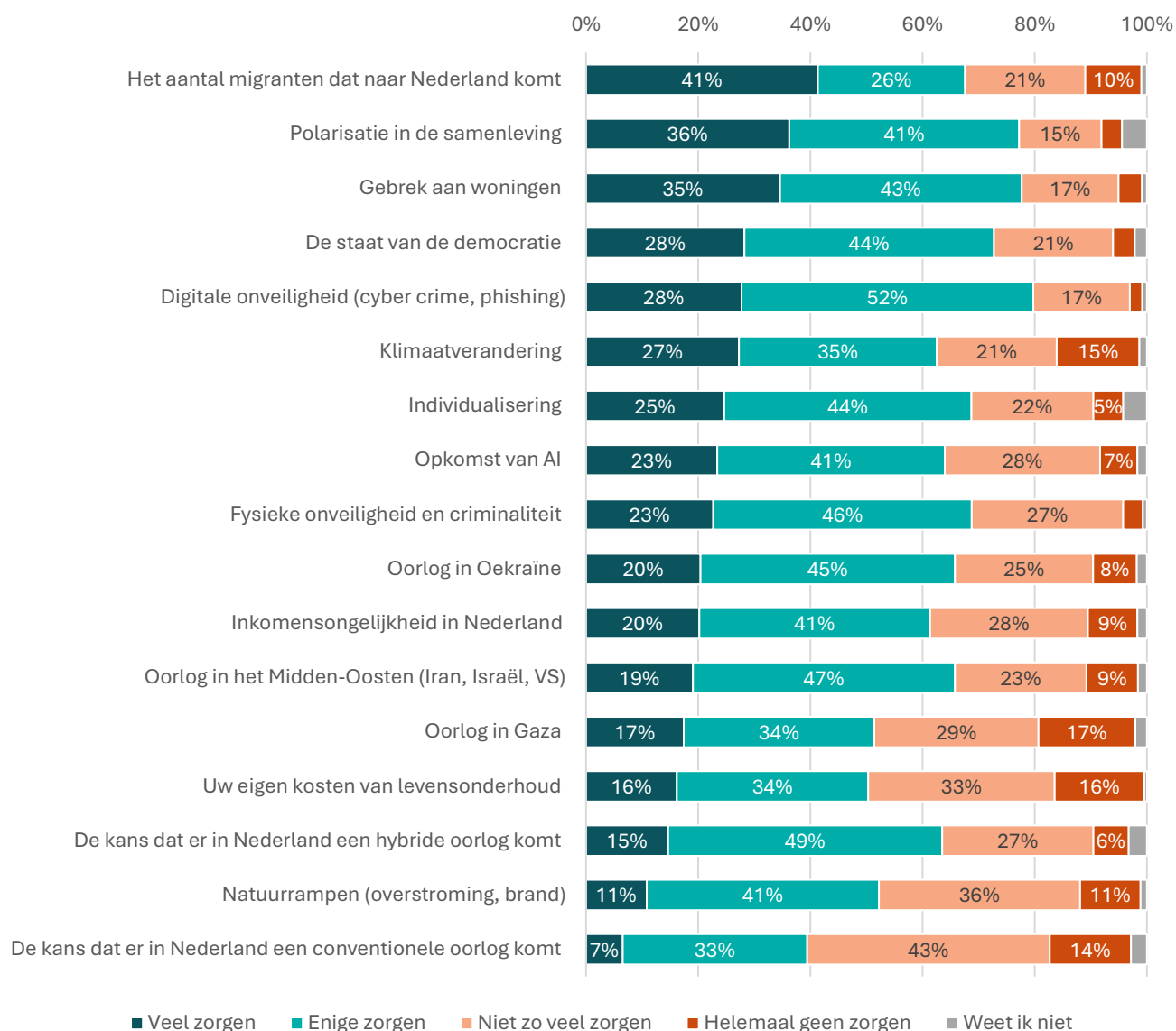
Onderwerp	Februari 2021	Oktober 2023	Oktober 2025	Mei 2026	Juni 2026	Juli 2026
Woningmarkt / betaalbare woningen / huren	28%	42%	31%	40%	43%	40%
Immigratie / asiel	14%	35%	31%	31%	35%	30%
Gezondheidszorg	33%	38%	17%	23%	26%	25%
Stijgende prijzen	*	*	8%	25%	25%	22%
Veiligheid / tegengaan criminaliteit	21%	22%	13%	17%	21%	18%
Klimaatverandering	27%	30%	17%	15%	14%	18%
Armoede(bestrijding) / sociale voorzieningen	18%	28%	11%	18%	17%	16%
Waarden en normen	19%	12%	21%	11%	11%	15%
Defensie	*	5%	9%	12%	11%	12%
Bescherming van de rechtsstaat	*	*	11%	9%	10%	12%
Onderwijs	20%	11%	11%	10%	10%	11%
Digitale (on)veiligheid (AI, fake news, phishing, etc.)	*	*	1%	10%	7%	10%
Polarisatie	*	9%	6%	8%	7%	8%
Economie / overheidsfinanciën	18%	14%	11%	9%	11%	7%
Natuur / stikstof	*	6%	4%	7%	6%	7%
Oorlog in Oekraïne	*	*	3%	5%	3%	5%
Dreiging van terrorisme	4%	*	3%	5%	4%	4%
Ethische zaken (euthanasie, abortus, LHBTIQ+ etc.)	4%	4%	8%	3%	2%	4%
Landbouw	*	5%	4%	3%	2%	4%
Oorlog in Gaza	*	*	5%	4%	3%	3%
Inspraak en democratie	5%	*	5%	3%	3%	3%
Oorlog in Midden-Oosten (Iran, Israël, VS)	*	*	*	4%	3%	3%
Europese Unie	6%	6%	7%	4%	2%	3%
Werkgelegenheid	11%	*	3%	3%	4%	3%
Tegengaan van discriminatie	6%	3%	4%	2%	3%	2%
Weet ik niet	*	*	5%	3%	3%	2%
Anders	3%	3%	4%	2%	4%	3%

1.4 Zorgen over maatschappelijke ontwikkelingen

Figuur 1.2 toont welke maatschappelijke ontwikkelingen Nederlanders zorgen baren. Het aantal migranten dat naar Nederland komt is de zorg waar de meeste Nederlanders zich *veel zorgen* over maken: 41 procent geeft dit aan. Als we ook kijken naar thema's waar men zich *enige zorgen* over maakt scoren vooral digitale onveiligheid (80%), gebrek aan woningen (78%) en polarisatie in de samenleving (75%) hoog.

Figuur 1.2: In hoeverre maakt u zich zorgen om de onderstaande zaken en ontwikkelingen in de samenleving?

Basis: allen (n = 2.120).

1.4.1 Door de tijd

Ten opzichte van vier maanden geleden maakt men zich meer zorgen (van 63 naar 73%) over de staat van de democratie. Ook klimaatverandering (57 naar 63%) en natuurrampen (42 naar 52%) scoren nu, mogelijk vanwege het warme weer, hoger dan in maart.

Zorgen over oorlogen nemen af. Dit geldt zowel voor buitenlandse oorlogen (Midden-Oosten en Gaza) als de kans dat er in Nederland een conventionele oorlog zou komen.

Tabel 1.4: Ontwikkelingen waar men zich (veel of enige) zorgen over maakt door de tijd heen

Basis: allen (n = 2.120).

Groen = significant vaker genoemd dan in maart. Rood = significant minder vaak genoemd dan in maart.

	mei-25	jan-26	mrt-26	jul-26
Digitale onveiligheid (cyber crime, phishing)	73%	76%	80%	80%
Gebrek aan woningen	82%	80%	80%	78%
Polarisatie in de samenleving	78%	79%	76%	77%
De staat van de democratie	68%	72%	63%	73%
Individualisering	66%	69%	70%	69%
Fysieke onveiligheid en criminaliteit	62%	70%	68%	69%
Het aantal migranten dat naar Nederland komt	64%	67%	67%	68%
Oorlog in het Midden-Oosten (tussen Iran, en Israël en de VS)	*	*	75%	66%
Oorlog in Oekraïne	72%	70%	67%	66%
De kans dat er in Nederland een hybride oorlog komt	65%	70%	66%	64%
Klimaatverandering	63%	60%	57%	63%
Inkomensongelijkheid in Nederland	58%	57%	61%	61%
Natuurrampen (overstroming, brand)	45%	43%	42%	52%
Oorlog in Gaza (tussen Israël en Hamas)	56%	48%	57%	51%
Uw eigen kosten van levensonderhoud	43%	51%	52%	50%
De kans dat er in Nederland een conventionele oorlog komt	45%	52%	46%	39%

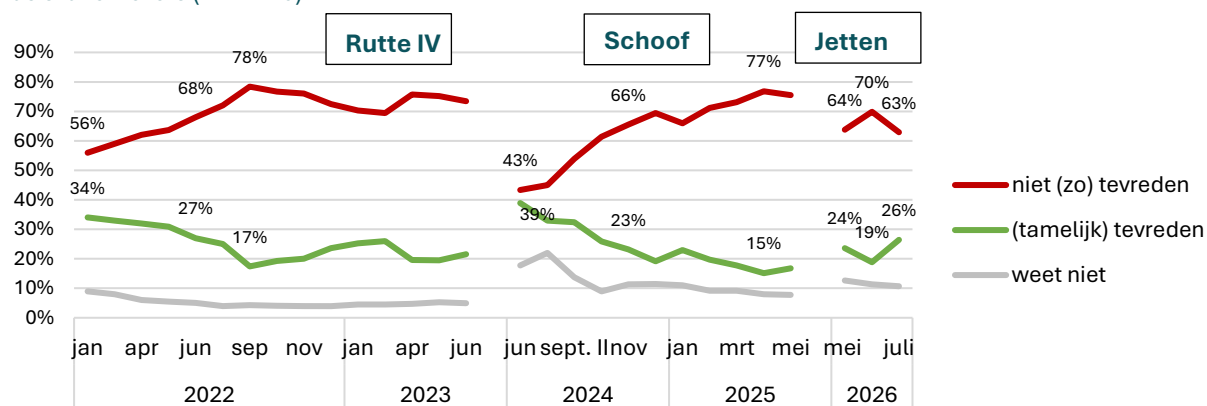
2 Waardering van het kabinet

2.1 Tevredenheid met kabinet Jetten licht toegenomen

Nog steeds is een veel groter deel ontevreden met het kabinet Jetten (63%) dan tevreden (26%), maar voor het eerst zien we een knikje naar boven: waar in juni nog maar 19 procent tevreden was, is dat nu – 5 maanden na het aantreden – opgelopen naar 26 procent. Vergelijken we dat met het kabinet Schoof na 5 maanden (november 2024: 23% tevreden en een gestaag neergaande lijn) dan kunnen we spreken van een voorzichtige trendbreuk. Met het kabinet Rutte IV was na 5 maanden nog 27 procent tevreden, vergelijkbaar met Jetten na 5 maanden dus, maar de populariteit van Rutte IV nam daarna per saldo niet meer toe.

Figuur 2.1: Tevredenheid met kabinet Jetten (vergeleken met kabinetten Rutte IV en Schoof)

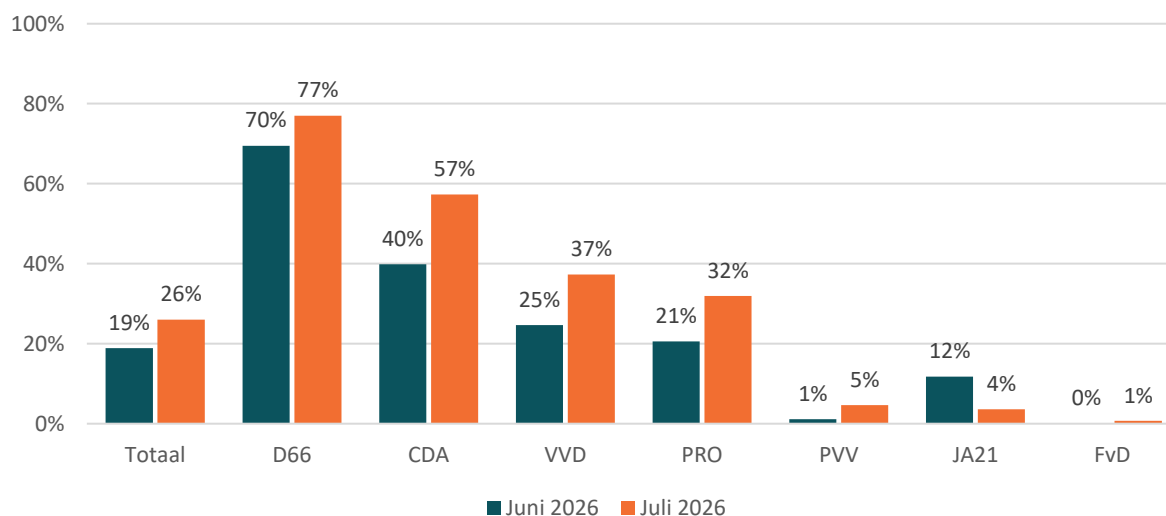
Basis: alle kiezers (n= 2.120).

Kiezers van alle drie de coalitiepartijen én kiezers van grootste oppositiepartij PRO zijn nu tevredener dan een maand geleden. Het meest positief zijn D66-kiezers (77%), maar de grootste winst is te zien onder de CDA-aanhang: een stijging van 40 naar 57 procent. Ook VVD-kiezers zijn nu positiever dan een maand geleden (van 25 naar 37%, maar nog steeds is 58 procent niet tevreden over dit kabinet, vergelijkbaar met de PRO-kiezers (60% ontevreden)). Kiezers van PVV, JA21 en FvD zijn het minst te spreken over het kabinet Jetten (90% of meer is ontevreden), onder de JA21-aanhang zien we zelfs nog een daling (van 12 naar 4%).

Figuur 2.2: Tevredenheid met kabinet Jetten (% 'tevreden' naar partijvoorkeur)

Basis: alle kiezers (n= 2.120).

2.2 Waarom zijn kiezers ontevreden?

Het grootste deel van de kiezers – 63 procent – is dus ontevreden over het kabinet-Jetten. Welke redenen geven zij daarvoor? We behandelen achtereenvolgens de meningen van rechtse, linkse en VVD-kiezers (VVD-kiezers omdat ze als enige coalitie-kiezersgroep overwegend ontevreden zijn).

Rechtse kiezers

De meest rechtse kiezers (kiezers van FvD, JA21, PVV) zien het kabinet in het geheel niet zitten omdat ze niet achter de belangrijkste plannen staan: de stikstofplannen, verduurzaming, het handhaven van de spreidingswet, en zij bovendien de regeringspartijen wantrouwen. Vooral D66 moet het ontgelden. Ze vinden dat er op het gebied van asiel te weinig gebeurt, verder hebben veel van deze kiezers last van stijgende prijzen.

- *“Problemen worden niet benoemd. Nederland is vol in alles. En de deur blijft wijd open staan. Boeren en hardwerkende mensen worden steeds armer door belastingen. Van ons geld wordt het hele asiel circus betaald en hetzelfde geld voor milieu doelen”. PVV-kiezer*
- *“D66 is een partij van slappe happen, veel deugen en niets doen aan de echte problemen. CDA is iets minder slecht daarin en VVD is geen daden maar woorden. Die maken al ruim 20 jaar hun beloftes niet waar.” PVV-kiezer*
- *“Alles wordt minder, slechter en duurder. Ze zitten er niet voor ons, maar voor het milieu of voor dieren en voor zichzelf.” FvD-kiezer*
- *“Lastenverhogingen, prijsverhogingen, asielbeleid door de strot van gemeenten en inwoners duwen, boeren wegpesten, gratis geld aan asielzoekers geven en de inwoners ervoor laten bloeden, milieu gekte etc. FvD-kiezer*
- *Prijzen dagelijks leven stijgen, meer asielzoekers, geen betaalbare woningen, slappe Europese beleid volgen.” FvD-kiezer*
- *“Ben bang dat ze onvoldoende slagvaardig kunnen zijn op belangrijke maatschappelijke zaken door minderheid en feit dat D66 toch teveel hangt aan linkse standpunten.” JA21-kiezer*
- *“Bij dit minderheidskabinet komt niets van de grond. Er wordt geen enkel probleem opgelost en er worden geen knopen door gehakt. De meerderheid van de kiezers wil dat er iets aan de asielstroom wordt gedaan, maar er gebeurt helemaal niets, net als aan de problemen met energie(prijzen) en het gevangeniswezen.” JA21-kiezer*

Linkse kiezers

Ook kiezers van PRO, SP, Volt, PvdD en DENK zijn overwegend ontevreden over het kabinet-Jetten (allen ruim meer dan 50% ontevreden). Opvallend is de frustratie over de dominantie van de VVD: zoals kiezers op rechts een grote aversie hebben tegen D66, zo balen linkse kiezers van het ‘gijzelen’ van dit kabinet door de VVD. Ook hier veel gemopper over het ‘afbreken van sociale voorzieningen’, de ‘neoliberale’ insteek en stijgende prijzen.

- *“D66 is de grootste partij maar VVD krijgt het meest zijn zin. Ik had liever over links een minderheidskabinet gezien.” PRO-kiezer*
- *“De opstelling van VVD is hypocriet en gijzelt daarmee de hele politiek.” PRO-kiezer*
- *“D66 levert de premier maar de VVD gijzelt het kabinet. Neoliberalisme staat nu voor uiterst rechts, nog net niet extreem.” PRO-kiezer*
- *“Er wordt veel beloofd maar niks wordt waar gemaakt. Jetten zette zijn campagne in op klimaatverandering aanpassen en de woningmarkt verbeteren, maar het enige wat er gebeurt is wetsvoorstellen die helpen van tafel vegen.” PRO-kiezer*

- *“Men ontziet de mensen aan de bovenkant van de samenleving ten koste van de de mensen die het al moeilijk hebben om rond te komen en daarnaast breekt men de sociale voorzieningen af en steunt men o.a. met kapitale huizen en aandeelhouders.”* PRO-kiezer
- *“Te rechtse koers, geen duidelijke positie innemen in zaken waar eerder wel positie werd ingenomen (Rode Lijn)”* PvdD-kiezer
- *“Toppunt van huichelaars bij elkaar. En dan ben ik mals in m’n bewoording. Als Jetten voor de verkiezing uitspreekt tegen Israël, hoe kan het dat hij ze nu net als vorige regering met fluwelen handschoenen aanpakt.”* DENK-kiezer
- *“Alles is duurder, ik kan amper mijn ziektekosten betalen.”* DENK-kiezer
- *“Het is de zoveelste poppenkast en er verandert nooit echt iets.”* Volt-kiezer
- *“De lasten worden neergelegd bij de zwakkeren van de maatschappij. De regeringspartijen vooral de VVD lijkt nog steeds in campagnestand te staan beeldvorming en uitsluiten.”* SP-kiezer

VVD-kiezers

Opvallend is de positie van de VVD-kiezers in deze analyse. Waar linkse kiezers de VVD een groot deel van de schuld in de schoenen schuiven voor dingen die in hun ogen niet goed gaan (of: het D66 kwalijk nemen dat de VVD zo dominant kan zijn), zijn bijna zes op tien VVD-kiezers ook niet tevreden over dit kabinet (slechts 37% is dat wel). Daarmee zijn ze ongeveer net zo ontevreden als PRO-kiezers. Waar komt dit uit voort?

Het is vooral frustratie over het gebrek aan daadkracht van dit minderheidskabinet. Er is bij deze ontevreden VVD-kiezers geen inhoudelijke kritiek op de VVD, wel op de accenten die gelegd worden door het kabinet, op bijvoorbeeld het klimaat (te veel) of asiel (te weinig). De frustratie richt zich vooral tegen links/progressief (D66, PRO), het liefst was men volledig over rechts gegaan. Een enkeling vindt echter dat PRO onderdeel van het kabinet had moeten zijn.

- *“D66 koerst teveel op en naar links, hangt teveel naar Pro. CDA is compleet onzichtbaar met een slappe minister op asiel, wat zowat het belangrijkste thema voor NL is. VVD is gewoon hard aan het werk op de voor hen toegewezen posten. Hopen dat ze voldoende tegengeluid geven als meneer Jetten teveel naar meneer Klaver gaat hangen. Goed dat zij i.i.g. de schatkist bewaken want met die twee gaat het land definitief failliet.”*
- *“Het is een minderheidskabinet, waardoor deze regering geen daadkracht kan tonen. De VVD pleegt kiezersbedrog door vooraf te stellen niet met Pro (eigenlijk Groen Links) in een kabinet te willen, maar nu wel op onderdelen samenwerkt. De meerderheid in Nederland wenst een rechts georiënteerde regering/beleid!”*
- *“Ze missen daadkracht, denk dat er te weinig inzicht aan bepaalde maatregelen is voorafgegaan, verschuilen zich in meerdere gevallen achter Brussel, willen niet luisteren naar mensen die wel ergens hebben over nagedacht.”*
- *“Geen fan van D66, je weet niet wat je er aan hebt.”*
- *“Ze worden overal geblokkeerd, Ja21, Pro, vakbonden, en krijgen niets voor elkaar.”*
- *“Geen belangrijke beslissingen nemen, teveel met milieu bezig. Onrealistisch.”*
- *“Ik snap dat het lastig is, maar - vooral D66 - weinig daadkracht en zoekt steun aan verkeerde (linkse) zijde.”*
- *“Het kabinet Jetten is hard op weg om het hele land kapot te maken.”*
- *“Had geen minderheid moeten zijn. JA21 of GL/PVDA (PRO) had erbij gemoeten.”*
- *“Ze komen met veel maatregelen, maar die verslechteren alleen maar onze Economie . En dat is nu juist zo belangrijk. Met een goede economie kun je problemen eerder oplossen dan met een neergaande economie.”*

2.3 Waarom zijn kiezers wel tevreden?

We zien dus een kleine opleving van de tevredenheid: van 19 procent in juni naar 26 procent. Hoe is dit te verklaren? Het heeft er de schijn van dat beleidsplannen die nu rondkomen (stikstofbeleid) of de standvastigheid op het gebied van asiel (vasthouden aan spreidingswet) indruk beginnen te maken op een deel van de kiezers, al is dat nog steeds een minderheid. Eerder zagen we al recensies als ‘er wordt tenminste minder geruzied’ of ‘het kan al gauw beter na kabinet Schoof’, die zien we nu ook. Maar voor het eerst zien we nu ook complimenten voor inhoudelijke voortgang.

- *“Ik voel me gerepresenteerd. Ik ben voorstander van de voorgestelde bezuinigingen. Ik ben blij met het voorgestelde stikstofbeleid.” D66-kiezer*
- *“Het kabinet moet zich nog bewijzen. Aangezien het een minderheidskabinet is met een voor D66 begrippen niet echt meewerkende partij, de VVD van Yezulgos, vind ik dat men het redelijk doet, premier Jetten voorop.” D66-kiezer*
- *“Ik vind dat het kabinet-Jetten in een politiek roerige tijd kiest voor een constructieve en toekomstgerichte aanpak. Er is duidelijke aandacht voor noodzakelijke klimaatdoelen en duurzaamheid, zonder de economie uit het oog te verliezen. Daarnaast waardeer ik de inzet voor sterke internationale samenwerking binnen de EU en de NAVO, wat juist nu cruciaal is voor onze veiligheid en stabiliteit.” D66-kiezer*
- *“Ze proberen echt de stikstofcrisis aan te pakken en schuwen de grote onderwerpen niet.” D66-kiezer*
- *“Er zit schot in het stikstof dossier, er zijn vorderingen in het asiel/migratie dossier, er wordt weer met grote redelijkheid/minder polarisatie gesproken.” D66-kiezer*
- *“Gezien de omstandigheden (minderheidskabinet) vind ik dat ze het niet zo slecht doen. Het rustige optreden van de bewindslieden (m.n. minister Van den Brink) vind ik een verademing.” PRO-kiezer*
- *“Het kan al gauw beter na kabinet Schoof. Ook zal de VVD langzaam de 'goeie' kant opschuiven om een degelijke basis te verkrijgen voor kabinetsbesluiten.” PRO-kiezer*
- *“Hoewel het een minderheidskabinet is en er tot nu toe nog niet heel veel bereikt is komt het kabinet over het algemeen wel met redelijke plannen, in ieder geval gaat het een stuk beter dan het vorige kabinet schoof.” PRO-kiezer*
- *“Ingrepen in de sociale zekerheid worden afgezwakt, zet in op kenniseconomie, doet veel voor klimaatverandering/stikstof, pakt woningtekort aan, versterkt de defensie.” PRO-kiezer*
- *“Sinds de stikstof aanpak en actieve invoering spreidingswet heb ik meer vertrouwen.” PRO-kiezer*
- *“Het moeilijkste onderwerp van de laatste jaren (stikstof/ landbouw) hebben de partijen keuzes durven maken. Nu maar hopen dat de 1e kamer eens hun werk zo doet zoals het moet. Nieuwe wetten toetsen of ze juridisch en wettelijk kunnen worden uitgevoerd en niet gaan discussieren over andere wensen en geld. CDA-kiezer*
- *“Plannen komen nu tot uiting. Stikstof, onderwijs, woningbouw, defensie, rapport draghi etc etc. Ze nemen keuzes en standpunten in nu hopen dat de 2de en 1ste kamer ver hun schaduw heen kan stappen en mee wil werken aan het weer bestuurbaar maken van het land.” CDA-kiezer*
- *“Pakken eindelijk dossiers op, politiek is minder gericht op persoonlijk gewin en onderling gebekvecht.” VVD-kiezer*
- *“Minister Heinen houdt vinger aan de pols.” VVD-kiezer*
- *“Kans krijgen om te regeren, zijn goed op weg, nieuwe plannen, goed voor de economie.” VVD-kiezer*
- *Een verademing tov het vorige kabinet. Meer daadkracht op bv de spreidingswet en stikstof. Voelt alsof onderwerpen weer gezien worden als een probleem dat een oplossing vraagt ipv iets dat je in kan zetten voor je eigen achterban. PvdD-kiezer*

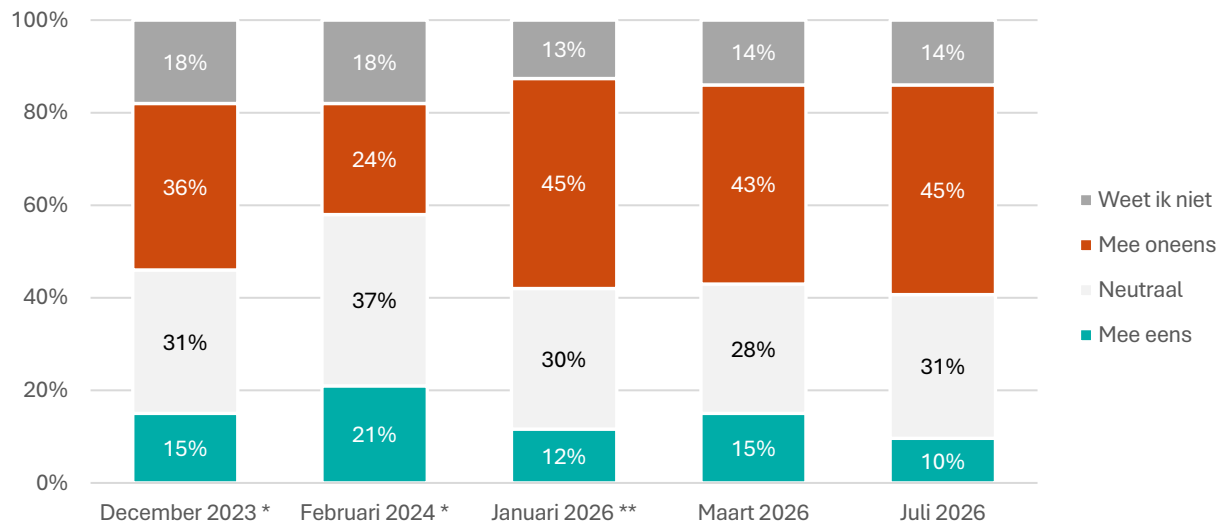
2.4 Meningen over minderheidskabinet

2.4.1 Goed dat er een minderheidskabinet is?

Het fenomeen ‘minderheidskabinet’ kan nog steeds op weinig bijval rekenen: slechts 10 procent onderschrijft de stelling “Het is goed dat er een minderheidskabinet is”, in maart dit jaar was dat nog 15 procent. Het aandeel dat er negatief tegenover staat ligt al sinds begin dit jaar rond de 45 procent.

Figuur 2.3: Stelling: ‘Het is goed dat er een minderheidskabinet is’

Basis: allen (n = 2.120).

* “Het zou goed zijn als er een minderheidsregering zou komen”

** “Het is goed dat er een minderheidsregering komt”

Onder geen enkele kiezersgroep is er veel enthousiasme, het meest nog onder D66-kiezers (met 19%) en CDA-kiezers (16%).

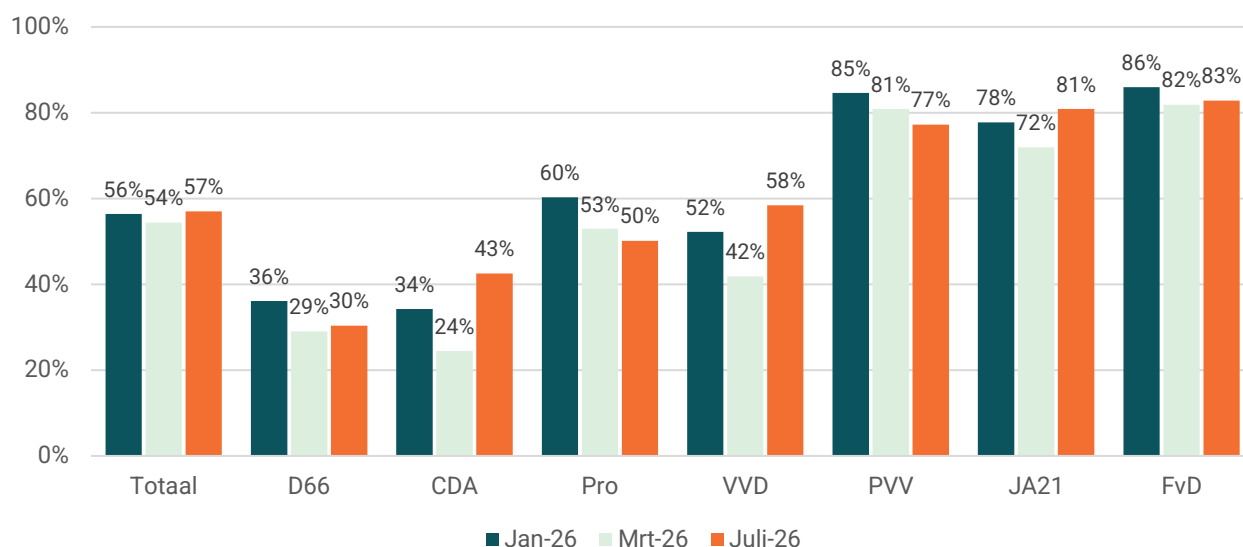
2.4.2 Minderheidskabinet minder stabiel?

Ook het optimisme met betrekking tot de zittingsduur van het kabinet neemt niet toe. Ruim de helft van de kiezers (57%) is het eens met de stelling ‘De minderheidsregering van D66, VVD en CDA zal instabiel zijn en waarschijnlijk niet de volle vier jaar uitzitten’.

D66-kiezers zijn het minst pessimistisch: ‘slechts’ 30 procent denkt dat het kabinet de 4 jaar niet zal volmaken. CDA- en VVD-kiezers zijn weer wat pessimistischer geworden. PRO-kiezers zien dit kabinet de rit eerder uitzitten (50% denkt van niet) dan VVD-kiezers (58%).

Figuur 2.2: Stelling: ‘De minderheidsregering van D66, VVD en CDA zal instabiel zijn en waarschijnlijk niet de volle vier jaar uitzitten’

Getoond in de figuur: alleen % helemaal eens + eens, onder partijen met voldoende waarnemingen (n > 50).
Basis: allen (n = 2.120).

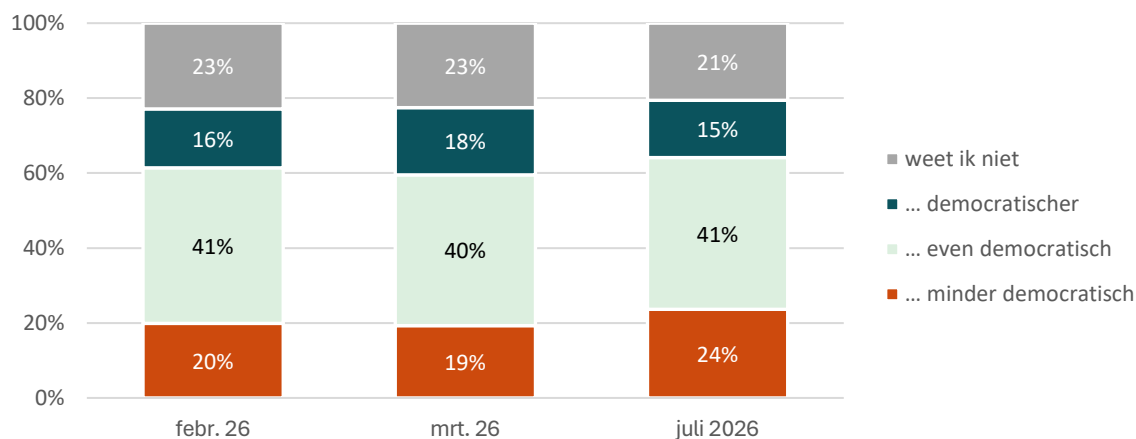

2.4.3 Meer of minder democratisch?

Over de vraag of een minderheidsregering democratischer of minder democratisch is dan een meerderheidsregering, bestaat nog steeds veel verdeeldheid: vier op de tien (41%) zien het als even democratisch, 15 procent als democratischer en een kwart (24%) als minder democratisch. Dit laatste antwoord (minder democratisch) wordt nu vaker gegeven dan in het voorjaar (was 19% in maart 2026).

Figuur 2.3 “Een minderheidsregering is ...”

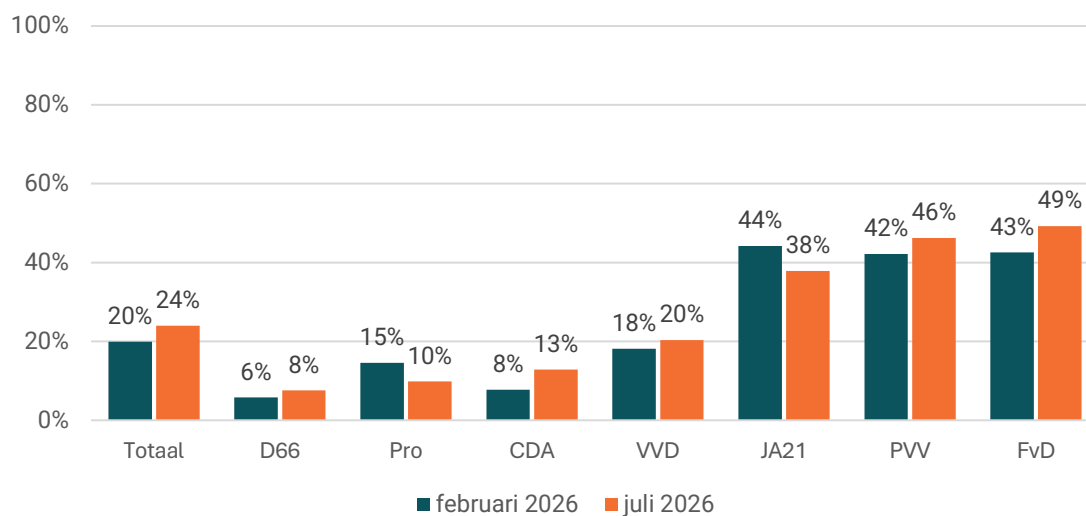
‘Sommige mensen vinden een minderheidsregering *minder democratisch* dan een meerderheidsregering. Het kabinet vertegenwoordigt immers niet de meerderheid van de kiezers. Andere mensen vinden een minderheidsregering juist *democratischer* dan een meerderheidsregering omdat het kabinet de Tweede Kamer steeds moet overtuigen om een meerderheid te verwerven. Wat vindt u?’ (Basis: allen, n=2.120)

Kiezers van rechtse partijen vinden een minderheidsregering duidelijk minder democratisch (PVV 46%, JA21 38%, FvD 49%) dan een meerderheidsregering, gemiddeld is dit niet sterk toe- of afgenomen. D66- en CDA-kiezers vinden het iets vaker democratischer (D66 23%, was 29%; CDA 22%, was 27%). PRO-kiezers vinden het vooral vaak ‘even democratisch’ (59%).

Figuur 2.3 “Een minderheidsregering is ... minder democratisch”

Basis: allen (n=2.120)

2.4.4 Alleen helft D66-kiezers gelooft dat kabinet vertrouwen terugwint

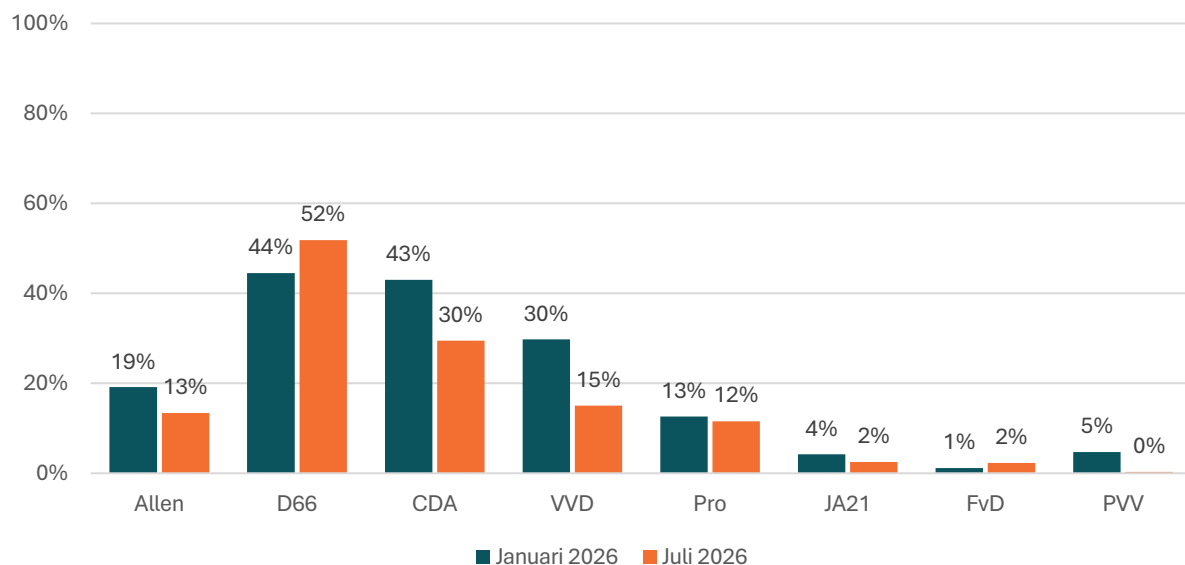
Met de stelling *‘Ik heb er vertrouwen in dat een kabinet van D66, VVD en CDA het vertrouwen van de kiezers gaat terugwinnen’* is slechts 13 procent van alle kiezers het eens. Een half jaar geleden, vlak voor het aantreden van het kabinet Jetten, lag dit – met 19 procent – niet veel hoger, maar het is dus nog verder gedaald. Ruim de helft (54%) is het oneens met deze stelling, 22 procent oordeelt neutraal, 11 procent weet het niet.

Van alle kiezersgroepen zijn alleen de D66-kiezers optimistisch: 52 procent denkt dat het kabinet het vertrouwen kan terugwinnen. Onder CDA-, VVD- en PRO-kiezers is dat respectievelijk 30, 15 en 12 procent, CDA- en VVD- kiezers zijn hier in vergelijking met januari nog beduidend minder van overtuigd geraakt.

Van de PVV-, JA21- en FvD-kiezers verwacht bijna niemand dit, 85 tot 90 procent van hen is het oneens met de stelling.

Figuur 2.3: Stelling: ‘Ik heb er vertrouwen in dat een kabinet van D66, VVD en CDA het vertrouwen van de kiezers gaat terugwinnen’

Getoond in de figuur: alleen % helemaal eens + eens. Basis: allen (n=2.120).

2.5 Kabinet moet samenwerken met...

Omdat de huidige regering van D66, VVD en CDA een minderheidsregering is moet de regering met andere partijen samenwerken om wetten door te voeren. We vroegen alle kiezers voor een aantal belangrijke beleidsterreinen: met welke partij(en) moet het kabinet op dit terrein samenwerken?

2.5.1 Per thema

Onderstaande tabellen tonen per thema met welke partijen kiezers in het algemeen (totaal) en kiezers van de drie coalitiepartijen het liefst willen dat het kabinet samenwerkt. Alleen oppositiepartijen konden worden aangevinkt.

Kiezers van **D66** zien het liefst dat het kabinet samenwerkt met PRO. Dat geldt voor alle thema's, hoewel de voorkeur het sterkst is op klimaat (67% van de D66-kiezers wil in dat geval samenwerken met PRO), en wat minder op het thema veiligheid (47%). Kiezers van het **CDA** kijken op sociaaleconomische thema's (zorg, sociale zekerheid, wonen) en bij stikstof en klimaat ook naar PRO als samenwerkingspartner. Maar op veiligheid en immigratie kijken CDA-kiezers liever naar rechts: bij deze thema's wordt JA21 vaker aangevinkt.

Kiezers van de **VVD** hebben op het gebied van veiligheid en immigratie een duidelijke voorkeur voor samenwerking met JA21, nog sterker dan CDA-kiezers dat hebben. Zo wil 58 procent dat het kabinet op immigratie samenwerkt met JA21, en 52 procent ziet dat zitten voor veiligheid. Bij de andere thema's hebben VVD-kiezers minder duidelijk een voorkeur. Grofweg een kwart tot een derde beschouwt JA21, PRO, CU en 50PLUS als goede samenwerkingspartners. VVD-kiezers zijn op alle thema's duidelijk minder enthousiast over mogelijke samenwerking met PRO dan kiezers van D66 en CDA.

Tot slot valt op dat een flinke minderheid (circa een derde) niet weet met wie het kabinet moet samenwerken.

Tabel 2.1: Kunt u aangeven met welke partij(en) het kabinet zou moeten samenwerken op het gebied van zorg / wonen / sociale zekerheid? Getoond: alle kiezers (totaal) en kiezers van coalitiepartijen.

Samenwerkings- partner ↓	Zorg				Wonen				Sociale zekerheid			
	Totaal	D66	VVD	CDA	Totaal	D66	VVD	CDA	Totaal	D66	VVD	CDA
PVV	18%	5%	16%	5%	14%	2%	11%	3%	16%	4%	13%	4%
PRO	31%	58%	25%	38%	29%	57%	22%	38%	33%	62%	22%	44%
JA21	18%	10%	31%	19%	21%	14%	35%	25%	18%	9%	35%	20%
FvD	9%	1%	1%	0%	9%	1%	3%	0%	8%	1%	2%	0%
BBB	9%	4%	13%	8%	10%	4%	13%	6%	8%	1%	11%	9%
DENK	4%	6%	1%	2%	4%	7%	1%	2%	4%	6%	0%	2%
CU	20%	28%	25%	44%	15%	25%	18%	30%	18%	28%	23%	42%
SP	21%	25%	13%	19%	14%	16%	4%	6%	20%	24%	6%	11%
SGP	10%	7%	17%	15%	7%	4%	8%	7%	8%	4%	13%	11%
PvdD	8%	12%	4%	2%	8%	12%	2%	3%	9%	14%	4%	3%
50PLUS	19%	19%	25%	24%	14%	15%	22%	15%	15%	18%	22%	16%
Volt	10%	27%	5%	10%	12%	31%	10%	8%	11%	29%	7%	7%
DNA	4%	3%	4%	1%	4%	2%	4%	3%	4%	1%	6%	1%
Keijzer	8%	2%	11%	4%	11%	3%	13%	7%	9%	1%	13%	4%
Weet niet	32%	30%	30%	25%	36%	34%	33%	36%	31%	26%	31%	29%
Zeg ik liever niet	1%	1%	0%	2%	2%	1%	2%	2%	1%	1%	1%	2%

Tabel 2.2: Kunt u aangeven met welke partij(en) het kabinet zou moeten samenwerken op het gebied van klimaat / stikstof? Getoond: alle kiezers (totaal) en kiezers van coalitiepartijen.

Samenwerkings- partner ↓	Stikstof				Klimaat			
	Totaal	D66	VVD	CDA	Totaal	D66	VVD	CDA
PVV	11%	2%	10%	3%	12%	1%	10%	3%
PRO	27%	61%	16%	35%	32%	67%	21%	41%
JA21	17%	7%	35%	22%	17%	3%	34%	20%
FvD	10%	1%	5%	2%	11%	1%	7%	1%
BBB	22%	12%	29%	22%	16%	3%	21%	14%
DENK	3%	3%	2%	2%	3%	2%	2%	2%
CU	12%	22%	18%	28%	14%	21%	19%	38%
SP	9%	12%	5%	7%	9%	13%	5%	7%
SGP	7%	4%	12%	10%	7%	3%	13%	11%
PvdD	17%	27%	8%	7%	21%	36%	10%	10%
50PLUS	7%	6%	16%	9%	8%	6%	16%	10%
Volt	12%	31%	8%	11%	15%	36%	8%	16%
DNA	4%	2%	5%	1%	4%	1%	4%	2%
Keijzer	8%	1%	13%	6%	8%	1%	13%	4%
Weet niet	34%	27%	32%	30%	34%	23%	32%	32%
Zeg ik liever niet	2%	1%	2%	2%	1%	1%	1%	2%

Tabel 2.3: Kunt u aangeven met welke partij(en) het kabinet zou moeten samenwerken op het gebied van immigratie / veiligheid? Getoond: alle kiezers (totaal) en kiezers van coalitiepartijen.

Samenwerkings- partner ↓	Immigratie				Veiligheid			
	Totaal	D66	VVD	CDA	Totaal	D66	VVD	CDA
PVV	31%	7%	33%	10%	25%	7%	31%	9%
PRO	26%	58%	7%	27%	23%	47%	13%	27%
JA21	30%	15%	58%	37%	28%	22%	52%	36%
FvD	15%	1%	11%	1%	13%	2%	9%	3%
BBB	10%	2%	13%	9%	10%	3%	14%	7%
DENK	4%	3%	0%	3%	4%	5%	1%	3%
CU	14%	27%	13%	33%	16%	29%	23%	38%
SP	9%	12%	2%	3%	10%	12%	4%	7%
SGP	7%	4%	9%	11%	10%	8%	15%	20%
PvdD	8%	9%	2%	2%	7%	11%	4%	2%
50PLUS	8%	7%	15%	12%	12%	11%	20%	18%
Volt	12%	33%	3%	9%	12%	30%	9%	10%
DNA	8%	2%	10%	5%	7%	2%	14%	5%
Keijzer	11%	2%	17%	7%	10%	1%	17%	7%
Weet niet	24%	25%	18%	26%	34%	38%	24%	31%
Zeg ik liever niet	2%	2%	1%	1%	1%	1%	0%	2%

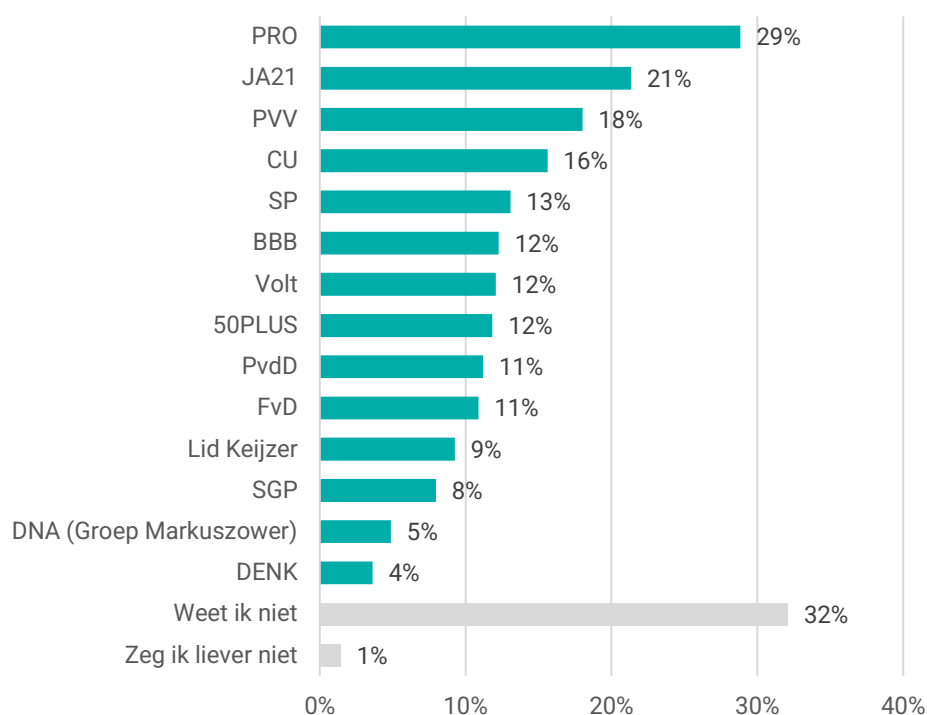
2.5.2 Gemiddeld over de thema's

Gemiddeld over alle thema's is PRO de partij die het vaakst wordt beschouwd als partij waarmee het kabinet zou moeten samenwerken. Van alle Nederlanders ziet 29 procent PRO als samenwerkingspartner voor het kabinet. Dit zijn niet alleen kiezers van PRO zelf (de partij haalt in deze peiling 15,5%), maar ook kiezers van met name D66 en andere linkse partijen.

Na PRO wordt vooral naar JA21 gekeken (21%). Naast kiezers van JA21 zelf zijn met name kiezers van VVD te spreken over de partij van Eerdmans als samenwerkingspartner voor het kabinet. Achttien procent wil dat het kabinet samenwerkt met de PVV, dat zijn met name kiezers van PVV zelf en van FvD.

Figuur 2.4: % kiezers dat wil dat het kabinet samenwerkt met een partij (gemiddeld over alle thema's)

Basis: allen (n = 2.120).

2.5.3 Netwerk: voorkeuren voor samenwerking tussen kabinet en oppositie

Onderstaande netwerkanalyse toont de verhoudingen tussen kabinet en oppositie, gemiddeld over alle thema's. De coalitiepartijen zijn weergegeven in oranje, de oppositiepartijen in blauw. Een pijl van partij A naar partij B betekent dat ten minste 15 procent van de kiezers van partij A wil dat het kabinet samenwerkt met partij B. Hoe dikker de pijl, hoe groter het aandeel kiezers dat graag samenwerking ziet tussen een partij en het kabinet. Hoe groter de bol, hoe meer zetels de partij momenteel heeft in de Tweede Kamer.

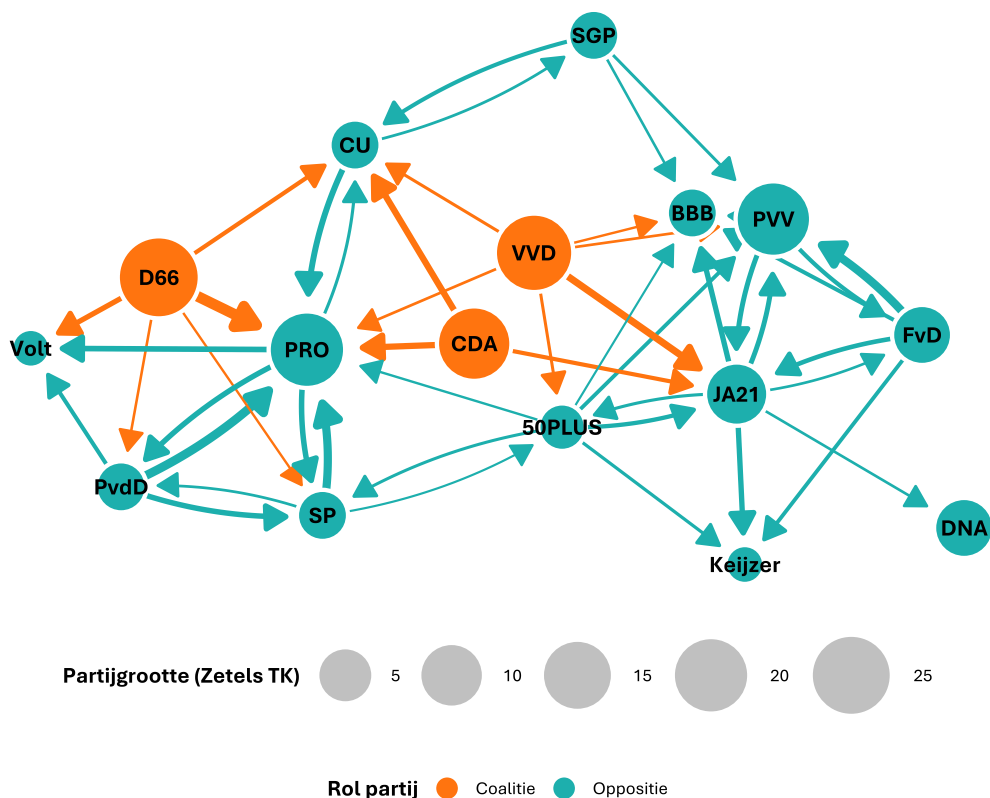
Bijvoorbeeld: gemiddeld over alle thema's wil 38 procent van de VVD-kiezers dat het kabinet samenwerkt met JA21. Er is daarom een relatief dikke oranje pijl te zien van VVD naar JA21. En: 18 procent van de VVD-kiezers willen dat het kabinet samenwerkt met PRO. Daarom is er een dunner oranje pijl van de VVD naar PRO te zien.

We zien duidelijk twee clusters opdoemen: kiezers van linkse en progressieve partijen die elkaar goede samenwerkingspartners vinden voor het kabinet, en hetzelfde aan de rechterkant. De coalitiepartijen nemen hier verschillende posities tussen in. Kiezers van D66 trekken duidelijk naar de linkerkant voor samenwerking. Kiezers van VVD kijken vaker naar rechts – hoewel het linkje met PRO ervoor zorgt dat de partij uiteindelijk redelijk in het midden van het netwerk uitkomt. Het CDA kijkt beide kanten op – afhankelijk van het thema, zagen we in de vorige paragraaf – en staat daarom ook in het midden.

Veel rechtse partijen staan dichtbij elkaar, en daarmee valt de geïsoleerde positie van SGP en De Nederlandse Alliantie – Groep Markuszower, goed voor 7 kamerzetels – op: zij worden door relatief weinig kiezers overwogen als geschikte samenwerkingspartners.

Figuur 2.5: Voorkeuren voor samenwerking tussen kabinet en oppositie (netwerkanalyse).

Met welke partijen moet het kabinet samenwerken? Een pijl betekent: minstens 15% van deze kiezers wil dat het kabinet samenwerkt met de partij. Pijldikte = mate van voorkeur voor samenwerking; bolgrootte = zetels in TK.

3 Stikstof

Het kabinet-Jetten wil Nederland van het "stikstofslot" halen, zodat er weer vergunningen kunnen worden verleend voor woningbouw en boerenbedrijven. De landbouw moet daarom in 2035 zo'n 42 tot 46 procent minder uitstoten dan in 2019, industrie en verkeer 50 procent. Rond ongeveer 100 natuurgebieden komen zones waar boeren moeten aanpassen, verhuizen of stoppen. De drempel waaronder je géén natuurvergunning nodig hebt gaat omhoog, waardoor bouwen makkelijker wordt. PRO en Volt steunen de hoofdlijnen, maar het pakket wordt in losse wetten gegoten, dus per wet moet die steun nog blijken.

Om te meten in hoeverre Nederlanders de kabinetsplannen steunen legden we enkele vragen voor over dit thema.

3.1 Meesten op hoofdlijnen bekend met pakket

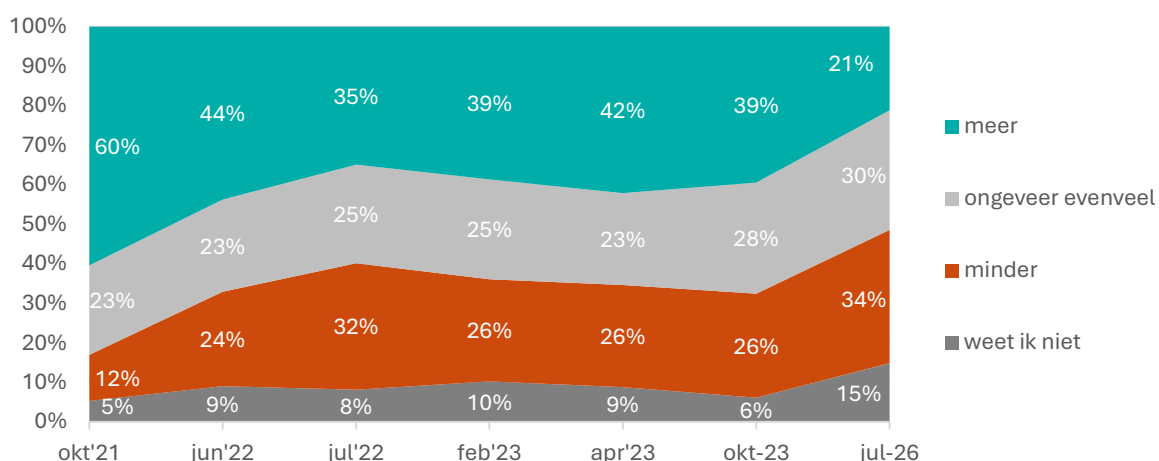
Een derde (35%) van de Nederlanders is niet bekend met het huidige pakket aan stikstof-maatregelen. Zes op tien (59%) zeggen op hoofdlijnen bekend te zijn, zes procent zegt goed bekend met de materie te zijn.

3.2 Kantelpunt in wens m.b.t. stikstofbeleid

Het voorgenomen stikstofbeleid van het kabinet-Jetten kan op relatief veel goedkeuring rekenen. Drie op tien (30%) vinden dat het kabinet de huidige inzet om de stikstof-uitstoot te beperken vast moet houden.

Ongeveer een derde (34%) vindt dat het kabinet de inzet moet verminderen, terwijl een vijfde (21%) juist van mening is dat het kabinet een tandje bij moet zetten. Voor het eerst sinds we dit meten (2021) is het aandeel dat vindt dat er *minder* aan stikstofreductie gedaan moet worden groter deel dan het deel dat wil dat er *meer* aan gedaan wordt.

Figuur 3.1: Vindt u dat het kabinet meer, minder of ongeveer evenveel moet doen om de uitstoot van stikstof te verminderen? Met 'evenveel' bedoelen we het voorgenomen beleid van het kabinet-Jetten dat afgelopen juni bekendgemaakt werd Basis: allen (n = 2.120).

3.3 Pakket kan per saldo op steun rekenen

De meeste specifieke voorgename maatregelen van het kabinet kunnen per saldo op steun rekenen. De meesten zijn voor de plannen om naast boeren ook andere bedrijven minder stikstof te laten uitstoten (71% voor) en vinden het ook goed dat er geen stikstofvergunning meer nodig zal zijn voor projecten die weinig stikstof uitstoten (63%).

Bijna de helft (46%) is voor het plan om zones rondom natuurgebieden in te stellen waarin veel minder stikstof mag worden uitgeozen. Als daaraan wordt toegevoegd dat boerenbedrijven in deze zones daarom zullen moeten verdwijnen, verhuizen of innoveren, daalt de steun naar 38 procent.

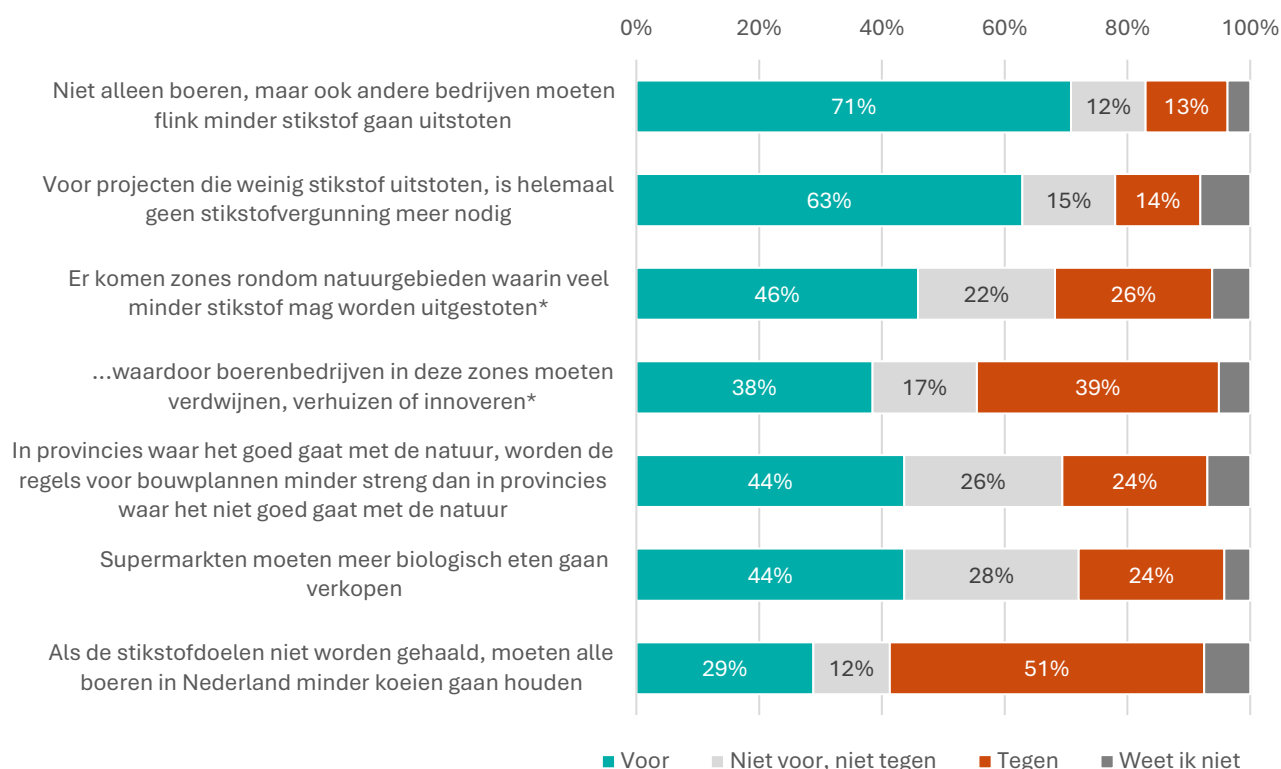
In provincies waar het goed gaat met de natuur zullen de stikstofregels voor bouwplannen minder streng worden dan in andere provincies. Ook hier is men per saldo voor (44% voor, 24% tegen). Dezelfde percentages zien we bij de maatregel dat supermarkten meer biologisch eten moeten gaan verkopen.

De laatste voorgelegde maatregel (als de stikstofdoelen niet worden gehaald, moeten alle boeren in Nederland minder koeien gaan houden) is niet populair. Drie op tien (29%) zijn voor terwijl de helft (51%) zich tegen de maatregel uitspreekt.

Figuur 3.2: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Basis: allen (n = 2.120).

Stellingen met * zijn split-run voorgelegd aan twee willekeurige helften van de steekproef

PRO-kiezers meest enthousiast over plannen

Kiezers van PRO zijn het meest enthousiast over de stikstofplannen van het kabinet. Ook kiezers van coalitiepartijen D66 en CDA kunnen zich vaker dan gemiddeld vinden in de plannen. Bij de VVD zit relatief veel verdeeldheid. Het meest negatief zijn kiezers aan de rechterkant van het politieke spectrum (JA21, PVV en FvD).

Tabel 3.1: % voor maatregelen naar partijvoorkeur

Getoond in tabel: alleen % helemaal eens + eens, voor partijen met voldoende waarnemingen (n > 50).

	Totaal	PRO	D66	CDA	VVD	JA21	PVV	FvD
Niet alleen boeren, maar ook andere bedrijven moeten flink minder stikstof gaan uitstoten	71	95	95	74	67	59	58	25
Voor projecten die weinig stikstof uitstoten, is helemaal geen stikstofvergunning meer nodig	63	57	59	82	79	84	59	77
Er komen zones rondom natuurgebieden waarin veel minder stikstof mag worden uitgestoten	46	83	72	60	41	21	23	20
...waardoor boerenbedrijven in deze zones moeten verdwijnen, verhuizen of innoveren	38	74	64	63	41	9	15	0
In provincies waar het goed gaat met de natuur, worden de regels voor bouwplannen minder streng dan in provincies waar het niet goed gaat met de natuur	44	48	52	57	56	47	29	34
Supermarkten moeten meer biologisch eten gaan verkopen	44	73	56	42	36	29	21	30
Als de stikstofdoelen niet worden gehaald, moeten alle boeren in Nederland minder koeien gaan houden	29	68	52	37	27	8	5	4
Gemiddelde	48	71	64	59	49	37	30	27

3.4 Meerderheid verwacht nieuwe boerenprotesten

De meeste Nederlanders (55%) verwachten de komende maanden dat er opnieuw grootschalige boerenprotesten zullen plaatsvinden. Bewoners van plattelandsgebieden (60%) denken dit iets vaker dan bewoners van zeer sterk stedelijke gebieden (48%).

Ook vindt 55 procent dat de veehouderij in vergelijking met andere sectoren onevenredig wordt belast. Sinds oktober 2021 legden we deze stelling vijf keer voor. Het percentage dat hiermee instemde lag steeds tussen de 53 en 61 procent.

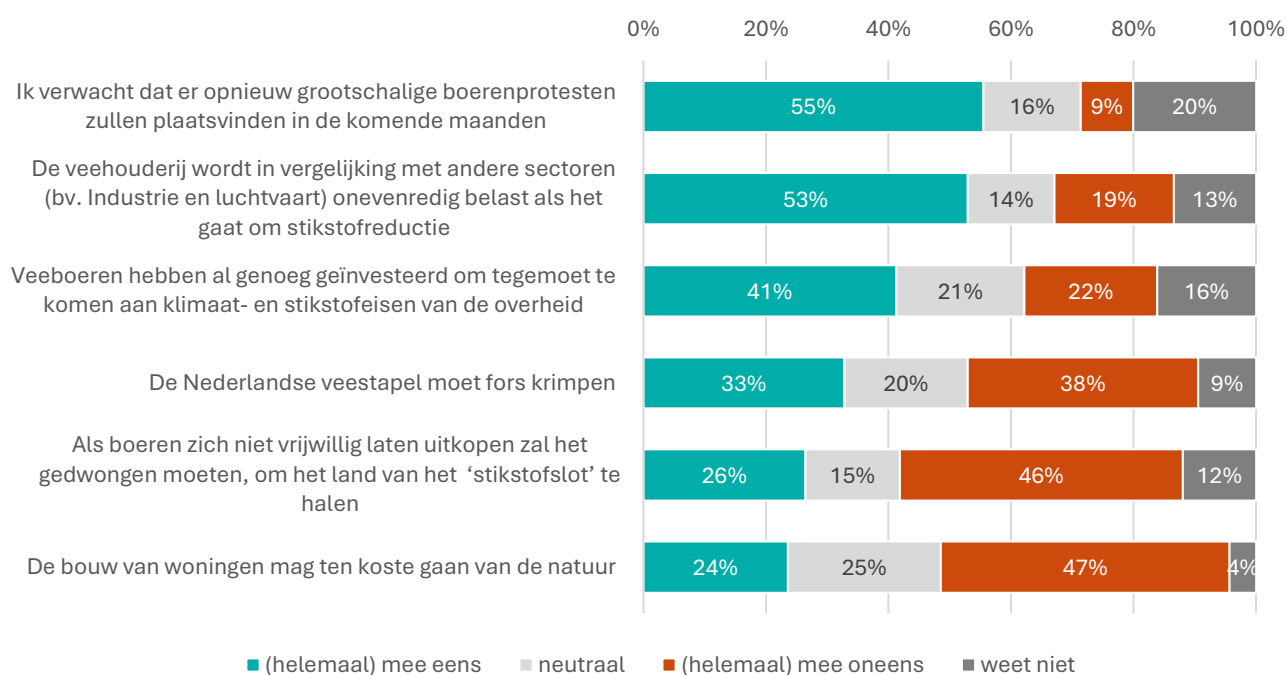
Vier op tien (41%) vinden dat veeboeren al genoeg investeringen hebben gedaan om tegemoet te komen aan de klimaat- en stikstofeisen van de overheid. Ook dit percentage is al jaren (sinds oktober 2021) stabiel.

Een op drie (33%) pleit voor een forse inkrimping van de Nederlandse veestapel. Een nipte daling t.o.v. juni 2024, destijds was 41 procent deze mening toegedaan.

Een kwart (26%) vindt dat boeren gedwongen uitgekocht moeten worden als dat niet vrijwillig gebeurt om het land van het stikstofslot te halen. Ook hier valt op dat de steun voor deze maatregel opmerkelijk stabiel is. In april 2023 en oktober 2023 onderschreef 25 procent deze stelling.

Tot slot vindt een kwart (24%) dat de bouw van woningen ten koste mag gaan van de natuur.

Figuur 3.3: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

JA21- en FvD-kiezers verwachten protesten

Vooraf kiezers van JA21 (74%) en FvD (79%) verwachten grootschalige boerenprotesten in de komende maanden.

Zij vinden ook relatief vaak dat de veehouderij onevenredig wordt belast en dat veeboeren al voldoende hebben geïnvesteerd. Progressieve kiezers (D66 en PRO) onderschrijven deze mening niet. Zij vinden doorgaans dat de veestapel dient te krimpen en pleiten doorgaans voor gedwongen uitkoop als boeren zich niet vrijwillig laten uitkopen. CDA- en VVD-kiezers lopen hier minder warm voor.

Tabel 3.2: % eens met stellingen naar partijvoorkeur

Getoond in tabel: alleen % helemaal eens + eens, voor partijen met voldoende waarnemingen (n > 50).

	Totaal	D66	PRO	CDA	VVD	PVV	JA21	FvD
Ik verwacht dat er opnieuw grootschalige boerenprotesten zullen plaatsvinden in de komende maanden	55	43	49	56	57	56	74	79
De veehouderij wordt in vergelijking met andere sectoren (bv. Industrie en luchtvaart) onevenredig belast als het gaat om stikstofreductie	53	35	28	50	57	59	78	76
Veeboeren hebben al genoeg geïnvesteerd om tegemoet te komen aan klimaat- en stikstofeisen van de overheid	41	19	11	29	36	60	65	89
De Nederlandse veestapel moet fors krimpen	33	63	73	40	35	5	12	2
Als boeren zich niet vrijwillig laten uitkopen zal het gedwongen moeten, om het land van het 'stikstofslot' te halen	26	51	64	39	32	1	7	5
De bouw van woningen mag ten koste gaan van de natuur	24	16	8	35	28	28	45	33

Onderzoeksverantwoording

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 10 tot en met maandag 13 juli. In totaal werkten 2.120 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan het onderzoek onder kiezers. De steekproef is volledig getrokken in het I&O Research Panel.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in oktober 2025. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van $n=2.000$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Het I&O Research Panel werkt met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

Ipsos I&O

Ipsos I&O komt voort uit het samengaan van I&O Research en Ipsos. Ipsos I&O is het grootste onderzoeksbureau van Nederland (volgens het Trendrapport Data & Insights Network, 2024). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies.

Ipsos I&O Publiek werkt voor overheids- en non-profitorganisaties. Ipsos I&O is lid van het Data & Insights Network (D&IN) en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. Ipsos I&O is ISO 9001-, ISO 20252-, ISO 27001-, ISO 27701- en NEN-5710 gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

Contactgegevens

Ipsos I&O

Zuiderval 70
7543 EZ Enschede
053 - 200 52 00

Amstelveenseweg 760
1081 JK Amsterdam
020 - 607 07 07

Ericssonstraat 2
5121 ML Rijen
020-607 07 07

